

ГҮКІЭЛІ Нурбай:

«Джэнэтыр ным ыильэгүччэгь чэль»

Аужырэ ильэс тюкі-щекыр штэмэ, лъэпк нэшанэр хэльэу, акылыгъэр игъусэу, гупшисэ куухэр кырио-тыкхээз зитхыгъэхэмкэ адыгэ литературэр къэзыгъэбаигъэхэм, лъэгэлэ инхэм атезыгъэуцуагъэхэм аащц зэлъашэрэ тхаклоу Гүукэл! Нурбый.

Поэмэхэу «Оркым имыжь», «Темиркъянэхэр», «Тыгъужыкъо Кызызбэч», усэхэу «Сятэ иун», «Щэр улагъяу слэгу ильыгь», «Ухээзыгь сижьаша, сьоджэхэрэп», «Бэдээогьу», «Бгъэтысыгъэ, тян, къэгъагьыр», «Сонет зэхэугъоягъэхэр», нэмыхихэри тхыгъэ кэлкхэми, зэгъэфагъэхэу дунай псай къащызэлүүхынэу игьо ефэ.

Гъукэл! Нурбый непэ зэдэгүүшүэ-гъо дэтшыгээр зыфэгжэхэыгъэр итворческэ гьогу, тхыльэу ытхыгъэхэр, игугъэ-гупшисэхэр ары.

- «Зэгөрэм синыбджэгтү скыгъоу сымэджэшым тыкъыдэкъыжыз зэшхъягъуситу нэпсүм зэримыгъэлъэгъужхэу, ау кынным зэпишагъэхэу зэуж итхэу шьэфэу гъыхээзэ кытэтгэбүкъягъэх. Синыбджэгтү кын

зэтэуци хъульфыгъэм еупчыгъ «уйльфыгъа? ыүү». Къэгүштээмэ ыгу кынчийтхыным тещыныхъэу, зэкэсэсээр пкышьолым нахь кыхэштыоу, «ары» кыригъэклэу ышыхъэ ыгъэсы-сыгъ. Нэпсүм идунэе пщагьо ыыгъ-хъэу, макъэ амыгъэлоу кынним игъи-бзэ зэридэхээз клощтыгъэх...»

Мы гүштіңәхәм къақіләлькөло гүкінгүйм идунае ухәзыщәрә усәхәр. Уитхығъәхәм а мәкъямар бәрә къахәлүкі, сыда ар зытехъұхъәрәр?

- Ситхыгъэхэм а мэкъамэр кызыз-
клахэулырэр чыпэ кын иуцогъэ
цыфхэм яхъазаб гучэм нэсэү зэхэс-
шлэшь ары. Хэта цыфыр зыгъэлэсэн
зылъекыштыр? Хымэ лыузыр зэхэ-
зышлэрэр ары. Сянэ, сышхэр, сыштхуу-
хэр, яхъылхэм ашыщхэр згъэтэйлыхжы-
тъэх, ары пэпчь гур узыгъэ, зэхэхъягъэ,
шыгэныгъэм епплыкіэу, гупшисыэу фысила-

Сиунапчъи сикъэлапчъи зэлухыгъезу
къэзлапчъи.

*Спэ гошыгъэу къафесхъакли, сыгу
жъэримэ пфэзгъэугь»...*

Сыдэу пышын, гъашлэм фэдэу, гукъа-
оми гушыагъоми гъунапкъэхэр я, ау-
алыагъэрэ ашлагъэрэ лъэшхэмэ, гъу-

напкъэ ямылэу мыкіодыжын палъэ итхэү

къенэжых. Джаш тетэү дунаир гъэпсыгьэ. Гъашлэми лэнэгъэми уагъэласэу уагъэгупшигсэу къыуалон алъэктырэр маклэп. Сыд фэдиз гъогу цыфым къыкльгүйеу, сид фэдэ льэгаплэ нэсцыгъэми зэгорэм плаалъэр къэссыш, къызщыху гъэ хэплэжкым къегэзэжы, етланэ къэзыгъэхьугъэ Тхъэм иунэ рецэллэжкы. Гъэшлэ гъогур eklyfekl щысэтхыхи плеу зыкырыплынэу илагъэмэ ашыщ мэхъужы, джащ дэжкым ежыри зыгорэм щысэ фэхъужы. Иамал къызэрихъэу гъашлэм шлоу щилэжкыгъэмрэ гъэхъа гъэу щишыгъэхэмрэ къаклэхъухъэрэ сабыйхэмкэ гъэсэпэхтыдэ мэхъужыхъ гъашлэми лэнэгъэми ашымыщи нэххэу псэунхэу ешых.

- Уироманэу «Аужырэ оркъ» зыфиорэм зыфедгъазэмэ, Якъубэкъом икъалэу Шъэопасэ къэзыукъыжыгъэр ышэу, джыри цыкъуэ аманатэу пымратынэу хъугъагъэр арэу къычіекъыжыгъ. Зэратыгъэ лъэпкыым щышхъужыгъэу, ежк къызхэкъыгъэр щыгъупшэжыгъэу ар аплыгъ. Мышилажым джыри зы шыса къасуунын

дэжбым джыры зы щысэ къэсхын зэлъашшэрэ киргиз ыкы советскэ тхаклоу Чингиз Айтматовым ироманеу «Зы мафэр лэшшэгъум нахь къыхъ хъугъэ» зыфиорэм зыщищыр зымышшэжъэу ашыгъэ манкуртыр гъэр шыыпкъэ мэхъу, зыгъэорышшэрэм къиорэ закъор ыгъэцакшээ, янэу къэ зыльфыгъэр ыуукыжыгъ. О уитхыгъэ къифэдгъээжъэмэ, зыш зыуукыжыгъэм ар нэпцэу зыптугъэхэм, ильзепкэ езыгъээзожыгъэхэм аль ышшэжыгъ. Сыда ашкэ къэбгъэльэгъонеу уз- фэягъэр? Тильзепкэ зыкышишшэжъэу ара?

- Сиғупшысәхәр зыхәль пычыгыл
кіләкіу романым щиңшыр уиүпчә идкәуал
хұнәу кысыщәхү: «- Къамәмә атетыра
тиләкъо тамыгъ. Ильәс тәкъым ехъо
үзекъеләбәжъмә, гъунәм тынағъесыгъез
аманатеу сишиао пачыыхъем идзә ыштә
гъагъ. Лъәхъан хылылъагъ. Хъадәгүр
къуаджәми сизәолымы сисабыйкъ:
ашхъарысцыгъагъ. Сишиао аужырәу
ичыгу епплыжъызэ «тят, еппләль
къушхъемә лъыр къячъехы» ылғыагъ...
Дмитрий къамәр ыгъәчәрәгъуз
Якъубәкъом къеплъыгъ, гукъәкъыжым
ахәлтыхъухъәу гупшысәм ыығызәу тәкъур
щытыгъ, етәнә лыжъыр къиплъыхъезз
хъурәябәзу къыкъухъагъ, ау зи къыри
luагъәп. Аш ыуж кур къызәкъларигъашы
Шъөпасә ихъадә klaklop теубгұягъез
ильәу, иш ыкъәкъе пышәжъыгъезу къари
тыжъи Якъубәкъомрә Къумалықъомрас
къытупшыжъыгъәх... Къызәраложъырәм
кіә, а чәш дәдәм Курсак ыбғә къамәр
хәүгъезу пчедыжъым унәм къира
гъотәжъыгъ, ежыри, Дмитрий ыштыхъ
рихъыжъәжъи натыхъуәмә ахәхъажы
гъагъезу, щэм зыфимыуфәу, псәмем
бләжъезу заощтыгъезу ары... ыш ылт
ышәжъыгъя, ымышәжъыгъя умъю.»

- Нурбый, уитыхгъэхэм лъэшэу къахэцы лъышэжжыр, ау цыфым ильышэжж закъоп о укызтегу щыэрэр. Гущыэм пае, тильэпкы чычылдакын эхэлжээ. Амьтны эхэлжээ нийтийн тээвэртэй тийшэжжээ. Гүнжилжээ. Тийшэжжээ. Гүнжилжээ.

- Цыфры шъхвафэу пштэмэлъышэжыр аш хэлъэу къэхьурэп, ежээнэхэфэгье эгъэзигье чыплем къыштэджы. Адыгэмэ «льэхьур зыгъэуцугъэр лъэхьум епкэжы» ало. Дунаир хынъяа зэхэль, ау гъэнэфагье сыйд фэдэрэ хуу гъэ-шлагы нэмикл хуугъэ-шлагъэр къын зэрэклэлтыклоэр, зэкэ зэрэзэпышаа гъэр. Лъэхъан чыжъэм Кавказ техакло къихъэрэм «клоудыПІКІ» алтытэштыгье. «Тэ тызщыпсэущтыгъэхэри нахь тхъаа гъоп, ау гури пкышъолыри укъызьши хуугъэм ѩэгупсэфых. Чыгыр бгъэкощэх хымэ чыгу хэбгъэтысхъэмэ, е клоудыштигье бэрэ сымэджэшт. Егъэзыгъэкіе бгъээс сагъами, итеплъэрэ илэжыгъээрэ умышэжыынхэу зэблэхьугъэ хууштых. Цыфри джащ фэд. Хэти къызщыхуугъэ чыплем Ѣыпсэун фае...» алоштыгъэ пачьыхъэм иунашьокэ агъэкощыгъэ къутырим ицыфхэм.

- БлэкІыгъэми тызхэт дунаими къахэхыгъэхэу, цыпэ-цыпэу зэхэшлэхээс птхыгъэхэр бэрэ сэхьым фэодалын гъадэх: «Дунаеу къытэшлэкіыгъэм чыншэмрэ фабэмрэ къахэкіэу, анахийн лъэгүн дахэу къыздихырэмэ сэхьирэй ашыщ». Ар цыфым игъашэ фэогъяа да?

- Гупшысэ куухэм, гущылэ дахэхэм гъэсэптхыдэхэр зыхэль пычыгьохэм ренэү сальэхьү.

Шыгкъэр п්о ѿтмѣ, лъэпкъым хѣльым
изы нѣкъубуу ныїэп сицхыгъэмѣ ациз
гъэкъугъэр, ау ахэр шум фэлэжъэнхэ
сэгугъэ. Дунаим ухапльэмѣ, зыр klyas
сэмѣ адрер къызекінэжъеу, Іерыш къы
цэхэр зэпэжъуу жъхуу къеклорэ мафэм
итыгъэ пэгъокыых. Гугъэм фэдэу тыгъэм
инебзыхъем шьо зэфашъхъафхэмкіз

сәхъыр къагъэкіәракіәми, зәгъефәгъә суретыр къызызшегъакъо, егъэткүлжы, нәпс чыбылхэзу чыгуум рөгъектүлжыхы. Ареү зэрэштытээ, сәхъыр зэ нәмүләми зыльэгъульгъэм щыгъупшәжырып, дахэм ишапхъяу гупшысәмә къахэнәжбы. Джаш фәд цыфым иғъашы. «...Гүгъяу ти!эр сәхъым фәд, ар зыткүлжыкә тызәфәд». А гъашә кіәкым сәхъым дунаир зәригъедаҳау цыфми иғъашә зәригъефенәу, ығыдәжнәу дәгүлә. Ба, макла къыздәхъурәр - зәхиғынәу иғъо ифәжырып, ау гүгъяу илагъэр къылкіәлтыкіорә ныбжыләмә шыъэрлып, къафегъянәжбы. Арылъяпкыры щызыгъяләрәр, лъызыгъекүатәрәр.

- Нурабый, уиусэхэр зэгъэфагъэх, гупшыс куоу ялэм dakloy, ахэр шапхъэм ильых, рифмэри ритмэри уукъохэрэп. Кызыгурэло ар уисэнайущыгъэ закъокэ кызызэрэбдэмыхъурэр, Ioвшэнышхом а усэ сатырхэр къихэкыгъэх. Ареу щитми, ахэм Ioф зэррадашшэрэр, узщытхэрэ уахътэр, уитворчествэ епхыгъэ гупшысэхэм ташигъэгъозагъэмэ дэггууль.

- Гүшүүлээ зэгъэфагжээм сүдэр лъэхъа ни уасэ илэгээр. Акылыр - гупшиш, шэ-нтыгъэр - лэжьыгъ. Хэтрэ тхакууны куячилуу хэлтээр къэлэм цыпэм пылтээ зэрхэхэ, фаемэ, чатэр уегъэлтэй, цыфыр уегъэулэ, хъадгээр шъяхарещы. Пэублэ классыр къэзүүхүгъэри, гурит еджаплэм чэсигъэри тхэнхэ альэкыщт, ау, сэ зэрэслэлтиэрэмкіэ, ытхыгъэм къин дильгэгүүжбызз юф дээзышлэжбырэр ари творческе цыфыр. Апэрэ тхыгъэр мэз чиэгъ зэхэкыльхъагъэм фэд, зэхэльэ-шьугъ, ашт ухэхважьею юф зышыпшлэжбы-рэм, имышыкіэгъэ чыгыгыжхэр ипхы-кыхэу, кіэхэр ахэбгээтысхъажхъэмэ, ари зышыцкіэгъэ чыгылэр кыбгурьы-уджары лэжьыгъэр, Іепэлэсэнэгъэр. Гүшүүлээм удэлажжээ зы гупшишем утекле нэмыкын ухахьеу мэхьеу, зы усэр птхызэ, ари умыухыгъеу фэшхъяфафыр еогъажье.

«Бжыхъэм укъесыжъем» зыфиюре рассказым - лыжъыр къызфекъуягъэри имысэу, фабэми ригъэзыгъэу аш къэ-lyakъеу фэхъуштым бэрэ сыльыхъугъ. «Гухэкъым ипсынэкъечь шхъэшыгум къы-щызэуихъыгъэу, пкъентлэпсыр бгүузэу лыжъымынэгушшо зэльягъэмэ къячъэ-хыштыгъ» сийи стхыгъэ, сыйкъызетгу-щылэрэр къинэу зыхэтийр зы гущылэухы-гъекъе къызэрислиотыкъыштым сылъы-хъузэ, ситхыгъэ дахэу хэуцуагъ.

Гүштің алтынмылхыбу, умытушысын, кын зәмыйгэльтүркүйеу зи пфызашшокылыштәп, ар гъэнэфагъэ. «Сяня икъумбыл чъыг» зыфиорәр шъхъаф-шъхъафау пчъагъэрэ стыхъыгъэ. Ащ изакъоп, йоффшагъэу силәхәм зәкілеми сахәзыхъажыззә гъогогъу зауләрә сары-клоҗыгъы, непи а йоффшәнныры сүуухыгъяләп. Сыда пломә литературәм сыйкызыфылхъа-гъэр джа гупшысәр ары. Бзэм амаләү иләр къезгъельтэйон, шу язгъельтэйун гүхәлъыр джыри зыдассыгъ.

- Ным фэгэхэхыгъэ усабэ уйл, джэнэтэм имхэнэ ным епхыгъэ шынкъяа олььтэ..

- Джэнэтыр зыдэштыр амышлэу дунаим тет цыфхэр бэшлагъеу егъэгумэцкых, ау егъашлэми ар къашлагъеп, къашлэнэуи гъэпсыгъэп. Хэти иджэнэт зыдэштыр шхъяфыш ары. Джыхынэм-мыр ары хэткын зыр. Ау сэ дэгьюо сэшлэ: джэнэтыр ным ырьэгучлэх члэй.

Іэнэ хъураер

ХъакІэш къэбархэр

Адыгэ лъэпкъ Іорыуатэм лъэужышу къиханагъ куаджэу Хъакурынэхъаблэ къищыхъугъэхэу, щыпсэуугъэхэу, адыгэ гүшүіэр ыкы гупшиыр зылэжьыгъ зэшхэу Kluай Зэфэсрэ Исмахыилэрэ.

Мы нэбгыритум ашлэрэм гъунэ зэри-
мыйгъэм ищыс гуманитар уштывнхэмкэ
Адыгэ республике институтуу Т. Кіэршэм
ыціэ зыхырэм ихъарзынэш літлум
къалотэгъ къэбар гъашэгъоныбыу
Чэлтыр, ахэр лъэпкъ акыл-уышыгъэр,
губзыгъагъэр зэфдэкъ зыхегощагъех.

Мэлыльфэгум и 5-м мы институтын
Іэнэ хъурае Ѣзызахшэгъагъ, ар институтын
Іорыуатэмкэ иотдел иофишэ шъхъаэу, филология шэнныгъэхэмкэ
кандидатуу Нэхэе Сайдэ итхылыкъеу
«ХъакІэш къэбархэр» зыфиорэм
фэгъэхыгъагъ.

Исмахыилэ иунэкъош благъэхэу Kluай
Хъазрэт, Юр, икъорэльфхэу Рэмэзан,
Мурат, Люб, Нуриет ыкы культурэм
иофишэхъэу Хъакурынэхъаблэ къи-
кыгъэхэ.

Іэнэ хъураер орэдьо купэу «Джэ-
ныкъу» зыфиору Хъакурынэхъаблэ къи-
кыгъэ (пащэр Юсып Заур) хъакІэш
орэдымкэ къизэзүхыгъ. Мэфэкъим
гүшүіэ шъхъаэу «Орэдьо-тхыдэлэто
цэрылоу Kluай Исмахыил» зыфиорэр
Нэхэе Сайдэ кіекъеу къищироотыкъигъ.
Институтын ипроектхэм язы Iахъэу,
хъарзынэшымкэ гъэзагъэу, Kluай

хэлэжьагъэхэм. Нарт нуюжым ытуагъэр,
нысэм фэгъэхыгъэ хохь зыфиохэрэм
ягуалуу ахэлэжьагъэх артистхэу Хъаку
Анзаур, Тхъэркъохъо Мэрджэнэт,
нэмийкхэри.

Мэфэкъим псэлэе фэбэ игъэкъотыгъэ
къицишиыгъ филология шэнныгъэхэмкэ
докторэу, институтын бзэшэнныгъэмкэ
иотдел иофишэ шъхъаэу Бырыр
Батырбый. Kluай Зэфэсрэ Исмахыилэрэ
акыл-къулай ин зыкъольыгъэхэ
нахыжхэу зэрэштихэр, Адыгэ научнэ-
ушэтэкъо институтыр Ѣылэ зыхъугъэм
къищегъэхъагъэу мы нэбгыритум лъэпкъ
фольклорыр кіэугоегъэнымкэ иофишо
зэрэлжьагъэр, ехь ышхъэки, студенчизэ,
Зэфэси Исмахыили къаюхэрэр
нэкубгъо 50 хъоу зэритхыгъагъэр,
лъшэу къэлотекъо Iаэзхэу зэрэшти-
гъэхэр, а зы къэбарыр то къиэрэ-
мытотжыстыгъагъэр, ягушүэ пэпч
утхындзыгъэу, узлэпищэу зэрэ-
гъэшэгъоныгъэм, лы шэн-шэхъэ дахэ
зэрэхэлжьагъэм, шъырыт гупсэфэу
Исмахыилэ зэрэгъэпсигъагъэм ягуу
Батырбый къишигъигъ. Джаш фэдэу
Хъяжъ Мыхамоди, Хъэдэгъэлэ Аскэри,
Мэрэтикъо Къасими, Цуекъо Юныси,
нэмийкхэри Зэфэсрэ Исмахыилэрэ бэрэ
алкъэхэу хъуяа, ары къэс псынэп куу
Iешум фэдэу ахэм абзэ нах
къиэритупшыстыгъагъэр, къэлотекъ-
гъэдэуакъим лъшэу зэрэфэлэзагъэхэр
Батырбый къишигъ.

Нэхэе Сайдэ иофишэгъэу Kluай
Исмахыилэ фэгъэхыгъээр уасэ зилэу
ылтытаагъ, тапекли мыхэм ягушхъэкиэн
дэлэжьагъэнэр игоу ылтэгъигъ.

Иорыотэ шэнныгъээр къутэмабэу зэрэ-
зэхэлжэйм – нарт къэбархэм, тхыдэхэм,
пшынальхэм узыгъэшүү, узыгъэгъузэу
ушынгъэ зэрэхэлжэйм ягуу кіекъеу
къишигъигъ Иорыуатэмкэ отдельным ио-
фишэ шъхъаэу, филология шэнны-
гъэхэмкэ докторэу Къуекъо Асфар.

Филология шэнныгъэхэмкэ докторэу,

институтын Іорыуатэмкэ иотдел ишацэу
Цуекъо Нэфсэт ильэс 40 іэпэ-цыпэм
иофишэ ашлагъэм кіекъеу къитеугышигъ.
Сайдэ иофишо мы тхылъым итхын
зэрэдшигъагъэр Нэфсэт хигъэунэфыкъигъ.
Ильэс зыбгыупшым тхыдэлэто зэшхэу
Зэфэсрэ Исмахыилэрэ ядунээтийкагъэр
гъэунэфыгъэньымкэ иофишо зэрэ-
шүүхыгъэр – 2017-рэ ильэсэе Kluай
зэшхэм аціекъеу якуаджэу Хъаку-
рынэхъаблэ культурэм и Унэу дэтэм
научнэ-практическе конференции
зэрашыфыззищэгъагъэр, джы «ХъакІэш
къэбархэр» Kluай Исмахыилэ фэгъэ-
хыгъэу ытхи къиэрэдигъэгъигъагъ
къильтагъ, тапекли шэгъэн фаеу Ѣылэ-
мымакъеу, тхыдэлэто-иорыотекъо цэры-
лохэм ялэжьагъэ тыухъумэн ыкы къед-
гъэгъунэн фаеу ылтытаагъ.

Джаш фэдэу, адыгэ лъэпкъим
къиэхыгъэ зорыотекъо губзыгъэхэм
ялээжьагъэх, чылэпхъэшүү
къиэрэдагъэнагъэр клагъэтхыгъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтхэр Іашынэ Аслын тирихыгъэх.

Іэнэ хъураер шуфес гүшүікъе къи-
зэуихыгъ ыкы зэрищаагъ филология
шэнныгъэхэмкэ докторэу, институтын
ипашэ шэнныгъэмкэ игуадзэу Биданэкъо
Марзият.

Юфтхъабзэм хэлэжьагъех адыгапсэр
зильаплэу, лъэпкъ Іорыуатэм мэхъанэ
езытихэрэ Биданэкъо Нихъад, Хъяжъ
Фахыри, Чэтэо Ибрахыим, Едьдэж Мэмэт,
Гүукъе Замудин, Мэшфэшү Нэджэдэт,
Адыгэ Хасэм итхаматэу Лымыншэкъо
Рэмэзан, институтын ишлэнгъэлэжъхэр
ыкы Сайдэ итхыль зыфэгъэхыгъагъ, орэдьо-тхыдэлэто цэрылоу Kluай

Исмахыилэ ехылэгъэ тхыгъэ-иофишэгъагъ
зэригъэхъазырьагъэр Сайдэ къишигъ,
Kluай Исмахыилэ къишигъээ атхы-
жыгъэхэм купкъишо зэрялэр, ахэр
лъэпкъ шэнныгъэмкэ зэрэлжаплэхэр
кігъэтхыгъ.

Іэнэ хъураер итеплэе-шъуашэкли,
игъэпсикъеэ блэкыгъээрэ джырэ
уахтэмэрэ зээзүхэу зэрэштихэм ищисагъ
мэфэкъим хэлажьэхэрэ Kluай Исмахыилэ
къиозэ тиратхэгъэ «Бэчмыкъо Хъя-
тыхъу иорэд» зэрэрагъэдэлгүйгъэхэр.
ХъакІэшыр нах къагъэкъэрэлэгъ Lъэпкъ
театрэм иартистхэр аш къиэрэ-
хуяа зыэхэсэхэм, сшошгъэхуяа.

Псынкъеу клонир ишнэу, ельэкъонзэ,
фотоаппаратыр ыблыпкъ шлохэлжагъэу
Мыекъуапе иурам гупчэ риччэу ё
филармонием, театрэм иутыгу къуалэ
иутэу, артистхэм сурэт атырихэу
смыльэгъуынэр сшагъэп.

Емтэйль Нурбый е, загъорэ къиэ-
рэктитхэштихъагъ, Сахыдэкъо Нурбый
гъэзэтэу «Адыгэ макъэм» ибренд пломи
хъущт. Аш истатья имытэу зы номер
къыдэкъыгъагъ. Аужыре нэкубгъо
Нурбый иягъ, аш къыригъэхъан къэбар
сыйдигъоки лэкъэлтихъагъ. Спортын Ѣыл-
шышишээрэ лъэпкъ культурэм, иску-
ствэм ягъэхъагъэхэмрэ икъелэмпэ зэ
нэмийи аблэкъыгъагъ. Нахыбэрэмкэ
спортын къишигъэхъан пчыхъэрэ

е зыгъэпсэфыгъо мафэхэмрэ зызэ-
хащэхэрэр. Нурбый имэфэ иофишэн
сыхъатхэр ыуухыгъеми, а зэхахъэхэм
ямыкъуалеу зэ къиҳэкъыгъэп. Етлани а
зы уахтэм хъугъэ-шэгъэ заулэ
зэтэфэми, зэкэе чыплэхэм якъоллэн
ылъэхъытгъигъ. Емзээшыкъу, иофишэн
шу зэрильгъэхъэрэ къиҳэхъэу, ыгурэ
ылпсэрэ етыгъигъу ар ыгъэцакъэхъыгъ.
Цыиф псынкъеэ дэдагъ, зэрельэхъонрэм
фэдагъ итхени къысшошы. Ыныжъи
къэпшэнэ Ѣытгъигъэп, а зы пкын итуу,
а зы теплэхъэр ыытгъигъу къиҳыгъигъ игъаш-
къе иятонэрэ Iахъ.

Ильэс Ѣшкэл фэдиз хъугъигъ Нурбый
зысшээрэр. Бэрэ сэри, телевидением
шылжэхъэрэ сиофишэхъуми къытгэхъагъ,
тигъу гъэзет нэкубгъохъем къашишыгъ,
тигъэхъагъэхэм мэкъэгъэу афишыгъ,
сурэтыбэ ттирихъигъ. Сэ сидигъоки сэло:
иоф сшэу, интервью тестхэу е концерт
зесшэу сурэтхэр сиэхэмэ, ахэр
зихъатырэу Емтэйль Нурбый, сурэтхэр
къызысфихъыжхъекъ, «сиархив оры
сфээзууигъигъэр, опсэу» еслюштыгъ. Сыгу

къеорэр тызэготэу сурэт зэрэтимыэр
ары. Ежым икъэсагъэп сурэт тепхынэу,
видео тепхынэу. Къэсэшэхъы, ильэс
70-рэ зэхъум, сиғэягъ зы телекъэтийн
горэ фэсшынэу. Бэрэ ылж сиғэягъ сельэю,
сүзхъэзэхъагъэп, сид зысэу къешигъигъагъ.
Цыиф къызэрэхъоу, шырытэу, укытапхэу
зэрэштихъэгъээзэхъигъэп. Мары джы
сыкъыфэхъэ, ау мы къэстхэрэм
ушхъягъоу фэхъугъэм гур өгъэузы.
Лъэшэу гухэкъ Нурбый зэрэхъэхъигъигъ.
Зымышэрэ Адыгэим исыгъэп, зэкъэмэ
агу къеуагъ. Къэбарыр сэ апэу къысэ-
зыуагъэр сикъал, аш Нурбый дунаим
зэрхъягъигъэр дунэе хытыум къыриль-
тэгъигъ. Сикъал эзриуагъэу, «нэкъимээ
лъялпээ дунаим ехыгъэмэ, ар цыиф
дэгъугъ». Ары зэрэштихъыгъ иягъи –
уцыфышигъ, Нурбый.

Тхъэм джэнэтэм ипчэе къызфы-
зэуихъищхэм ашыщ уешл.

ТІЭШҮУ Светлан,
Адыгэим изаслуженэ журналист.

ҮНЭГЬО ЗЭГУРЫЛОЖЬ

«Жы зэрыс унагьом насып иль» ело адигэ гүшүэжъым. Къуаджэу Хъаджыкъо дэс Нэпсэухэм ар яхыллэн плэклишт.

Нэпсэу Масхуд Шъяоклас ыкъомрэ Сарэ Нэхъятэ ыпхумурэ зы щыеннигээ гъогу зырыклохэрээр ильэс 65-рэ хъугье. Зедагъотыгъэ сабынтымэ, пхъорэльф 13-мэ, ахэм къатекыжъигээ сабий 18-мэ япун-лэжъынкээ ахэм зи къызтырагъяналь. Лъялкъ шэн-зэхъыкъэхэм адэмыхынхэу, нахынхэм шъхъякафе афашинын ахэр агъесагъэх.

Мы ильэсам гъемафэм зыныбжэй ильэс 90-рэ хъущт, ильэс 15-кэ узекъе бэжъимэ зиунэгээ хъяр сизыхэлжъегэ Нэпсэу Масхуд зытетыгъэм джыри зэрэтет – зэкъупкъагъ, ишугуу, иакылкъе чан, хъурышю пэо шуцлэри зэрэштыгъ. Ежь нахы ильэс 6-кэ нахыкъе ишхъяэгъусэ шырыт дэд.

яташым ыпхью Зое зэраубытыл ахэм аплужыгъ.

— Сабыйхэм япункээ тилакъо лъялкъ хабзэхэм аргэгъуазэ. Тиунагъо сабыи 10 къихъухъагъ: зэши 8-рэ зэшыпхуу 2-рэ тыхъущтыгъ, — къелуатэ Масхудэ.

— Тяна Коблмэ япхуу. Сицыкъуу дэгъоу къесэшлэжъы, кіэлэцыкъуу тимылэгъахау пломи хъущт. Сяти, сши 5 — Сайд, Айсэ, Къэлэубат, Рэшыд, Долэт Хэгъэгу зеошхом хэлжъагъэх, партизан отрядын хэгъигъэх. Сайдэ Къэлэубатре заом щыфхыгъэх.

А лъехъэнэ хъильэм къоджэдэсхэм къиньбэ зепачын фау хъугъагъ. Ахэм къызэтэнхэ языгъэлэгъигъэр лэпэгээ зэрээфхъуухъыщтыгъэхэр, зэрээфхуу.

хъызметэм изехъянрэ кіэлэцыкъухэм япунрэ апъльтыгъ. Масхудэ ильэс 40 фэдизрэ пхъэшхъэ-мышхъэлэжь совхозэу «Лазаревскэм» иагроном шъхъяа щытыгъ, мэкумэш предприятием икъутамэ ипэшагъ, Хъаджыкъо къоджэ советым иисполком итхамэстагъ, къуаджэхэм язэтегъэпсихан илахь хишыхъагъ.

— Сянэрэ сятерэ щыеннигээ гъогоу къакуу гъем къиньгуабэм щяутлэнхэ фау хъугъэ, — къелуатэ Нэпсэухэм апхуу нахынхъяа Данэ. Ар къалэу Шытхъалэ икъэлэгъэдэж гъашуагъ, сабийхэм яамалхэм зыкъызэуязыгъхырэ Гулчэу Шытхъалэ дэтым икъэлэгъэдэлогопед. — Ау ялгъухэм афэдэу ахери къызлэкъуагъэхэп. Аиэ зэкэдзагъэу лэжъагъэх, ушэтилэ пстэтури зепачынэу къуачэ къызхагъотэжыгъ.

Нэпсэухэм яунэ узэрисе Хъаджыкъо зэрэштэу къызэпплэхъяау плэклишт. Къушхъэхэр, псыхъор, чапэм щызэгъырдэзгээгъ посузалъэхэр, дэжъые, пхъэшхъэ-мышхъэ чыгхэр дэгъоу ольэгъуух. Нэпсэу Масхуд илахь ахэм ахэль.

— Сид фэдэрэ лъэхъани мэкумэшын илофшэн псынкъагъэп, — игупшисэхэмкээ къыддэггащэ къоджэдэсхэм лъйтэнгээ зыфашырэ нахынхъыр. — Чыгум удэлажъэмэ, зыбъэхъупхъэмэ уйгээшхэшт. Ау псынкъе ахъшэ къэзэлэхъы зыштоигъхэм яоф къуаджем къыщукъыщт. Сыда пломэ пкантээр зэпльэкъэхъизэ, уикъаруу къызэрихъяа маф къес мыш ушылэжъэн фае. Чыгэу бгэтийсхъагъэм уфэсакын, угги, ппси хэпплхъяа фае. Мэкумэшынрэ чыгхэтэлэхъыннэрэхъо афызилэгъэ тинахынхъэм джарэштэу тыпсэунэу тэри тагъэсагъ.

— Адыгэ хабзэхэм атетэу ны-тыхэм таплуу, цыфыгъэ тхэлты аштоигъуагъ, — къелуатэ пхуу нахынхъяа Данэ. — Сяни, сяти бын-унэгээ лужуу къызэрыхъяа хъагъэхэр. Лэшлэгъубэм къактоц адыгэхэм лъялкъ хэбээ дахэу зэрхажъэхэр дгээлэпинэу ахэм тагъэсагъ.

— Тицикъуу къыщегъэжъагъэу нымрэ тымрэ мышыжъхэу къыддэлжъагъэх. Цыф зафэ, хъалэл тыхуу аштоигъуагъ, нахынхъэм шъхъякафе афэтшэу, яофын тээ екоу тагъэсагъ, — къитиуагъ пхуу гурытэу, Псынхуулэ игурт еджаплэу N 80-м биологиер щязыгъэхъыгъэ, джы Шэхэпэ реабилитационнэ гупчэу «Родникым» кіэлэплюу

щылжъэрэ Тамарэ. — Тэ тагъесхъуджагъэп, лъялкъ хэбээ-бзыпхъэхэм тадэмыхынэу тагъэсагъ, сидигуу кытфэзэфагъэх.

— Тицикъуу къыщегъэжъагъэу юф-шэнэир шу тльэгъоу тагъэсагъ, — къелуатэ Нэпсэухэм апхуу нахынхъяа Сэламэт. — Унэгээ хъызметэм изехъянкээ нымрэ тымрэ лэпилгъу тафхэуцштэгъ. Ахэм тээрэлпүүгъэм фэдэу тэри тицикъуу къыщукъыщт. Тээгъоу лажъэрэм ежь ышъхи, иунагъуу ыгъешхэн, лътэнгээгъэ зыфашырэ цыфхун ылэкъыщт» тэлошь, ахэм тяшъши.

Нэпсэу Масхуда Сарэрэ уяхъолсэнэу унэгээ дахэ зэдагъэпсигъ. Ахэм акъохэу Мурдинрэ Мэджыдэ предприниматэх, зекониымрэ экспурсиехэмрэ апъльхы, яшитхуу арагъалой юф ашлэ. Зэшхъэгүүсэхэр янысэхами къаштэхъуух.

«Бын-унэгээ лужур гъэбэжъу» ало адигэхэм. Нэпсэухэм яунэгээ зэгурыложъ мыгээ хъярхэр къыщукъыщт. Нэпсэу Масхуда Сарэрэ зы щыеннигээ гъогу зыздытехъяа хъагъэхэр ильэс 65-рэ зэрхъяа ильэсэхэм хагъэунэфыкъыгъ. Гъемафэм нахынхъяа унагьом исым ынэгжээ ильэс 90-рэ хъущт, еланэ Сарэ Къызыхъяа мафэри хагъэунэфыкъыщт. Аш фэдэ хъярхэм анахъяа яжхэрээр пхъорэльф цыкъуухэр ары. Унагъор пытэмэ, къэралыгъори нахь лъэш зэрхъущтэй Нэпсэухэм яцыхъяа тель.

НЫБЭ АНЗОР.

Сурэтхэр авторым иех.

Джэнкъо машом иухъумэкъо бысым-гушэм унэгээ юфхэри, ильфыгъэхэри, нысэхэри дэгъоу зэгурегъялох.

Тхъэм къафишиэрэм рираэхэу, яльфыгъэхэмрэ япхъорэльфхэмрэ къятэкъокыгъэхэу Масхудэ Сарэрэ дахэу мэпсэух, насыншыуу залытэхъы. Мафэр ороошуу е ореуай, шэны зэрафхэхъуу, зэшхъяэгъусэхэм ашлэн агъоты, шъхъахынагъэр къызтырагъяароп. Тэлкү зэрэблэргъэхуу узхэр къызэралыпкъеэхэр ашлэ.

Унэ зэтегъэпсихъяа хъагъэрэ унэгээ зэгурялохъяа зиэ зэшхъяэгъусэхэр уцуу тыйси амышлээ лэжъагъэх. Зыими ахэм мыльку къафиридзыыхъяа. Ашлэхъитуу къалэжъыгъэмкээ щылагъэх, яльфыгъэхэр пытэу алье тырагъяауагъэх. Зянэрэ зятэрэ пасэу зышлокодыгъэ

мэкъыжъыщтыгъэхэр ары. Сабынбэ зэрыс унагьохэм юф зэрэнахь къиньгъэр, мэкумэшынхъэхэм къахъыжъырээр зэклэ фронтны зэрэргащэштыгъэр Масхудэ дэгъоу къешлэжъы.

— Заом ильэхъан цыфхэм яхъяри якъини зэдаэтыштыгъ, хъалыгъу бзыгъэр зэдагоштыгъ, фронтны къыкъирэ къэбарышхэм агу къаэтыштыгъ. Заом ташитеекон, мамын щылакъэм къифэдгээжъын зэрэфаем тызэригхъыщтыгъ, — къитфелуатэ Нэпсэу Масхудэ.

Зэо ужым къалэм гурт ёджалэри, Пышээ мэкумэш институтри къыуухыгъэх, агроном сэнэхъатыр ыиэ къырингъэхъяа. Еджэркъуа щыщ Лээустэндэжэ Сарэ унагьо дишлагъ. Егашыи ышшэштыгъэхэм фэдэу бзылгъыгъэр псынкъеу Хъаджыкъо дэсхэм ахээгъяа. Емызэштыгъеу унэгээ

сэхэрэм апъльштыгъ, ежь иахъщэки їгъашхэхэу бэрэ къыхэкъыщтыгъ, цыфыгъэхъо хэлъыгъ.

Хъуажыкъ гултытэу, гукэгъоу хэлъыгъэр къалэхэм зэхамышыкъе щытыгъэп, аш щысэ тырахызэ ящынэгъэ гъогу къакуу.

Шэныгъэкъе псыхъэгъэ цыфыр нахь лъэш мэхъу. Анахъяа тиньжыкъеэхэр зыфедгээсэнхэе фаер адыгагъэр, цыфыгъэр ары.

Хъуажыкъ цыфхэм шоу афишигъэр тщигъупшэ хъущтэп. Мэджыдэ икъалэу Юрэ атлетикэ онтэгъум иштэгъэрэ ильэс 65-рэ зэрхъяа ильэсэхэм хагъэунэфыкъыгъ. Гъемафэм нахынхъяа унагьом исым ынэгжээ ильэс 90-рэ хъущт, еланэ Сарэ Къызыхъяа мафэри хагъэунэфыкъыщт. Аш фэдэ хъярхэм анахъяа яжхэрээр пхъорэльф цыкъуухэр ары. Унагъор пытэмэ, къэралыгъори нахь лъэш зэрхъущтэй Нэпсэухэм яцыхъяа тель.

ПЩЫКЪЭНЭ МАЙ.

Сурэтхэр: «Адыгэ макъэм» ихъар-зынэш.

Мы зэнэкъокъур зэхамыщээ сыйгу-мэкъеу сыйтэгъ: «Хъуажыкъ шүүшлагъэ и!эм сида ыгъесагъэхэм пагъо-хъыжъыщтыр?» слоштыгъ. 1960—70-рэ ильэхэм Улэпэ ёджалэри къызауухым тикъалэхэр къалэм ёджалэ, юфшалэлэ лъялхъуухуу куагъэх. Ахэр мыш зэрэшхъуущтэхэр къэшлэгъоягъ, ахэр Хъуажъ Мэджыдэ зыкъуубытагъэх. Еджэн, юфшэн уахътэм ауж ныбжы-

къэхэр спортым къигъэгушхэу, ахэр чылэм къызыкъоххэхэм зэнэкъокъухэм, зэхахъэхэм ахэлажъхэхэр рагъэжъэгъяа.

Къэлэ къоцым зэнэкъокъухэр щыре-къоцым зэнэкъокъухэр, аш ёзфагъэхъазыры зыхъуухэ спортыменхэм зэрэшхэн алъ-къыщт талонхэр къаратыщтыгъэх. Аш фэдэ лэпилгъур къалэхэм къашхъа-пэштыгъ. Аш къыщегъэжъагъеу ибын зэрафыщтым фэдэу Хъуажыкъир ыгъа-

Футбол

Адыгейм икомандэ аткIуагъ

Футболынкэ Урысые зэнэкьюкоо «Буткап. Престиж» зыфиорэр поселкэу Кабардинкэм истадионэу «Олимпий» щыкIуагъ.

2008 – 2009-рэ ильэсхэм къэхъугъэ клаалехэр ашч хэлэжьагъэх. Мыецьопэ «Зэкъошныгъэм» и СНОР 2008-м хэт футбольистхэм ешкIе дахэ къагъэлэгъуагъ ыкИ алэрэ чыпIэр къыдахыгъ.

Зэнэкьюкум ифинал тикомандэ «АФ Тамбов» зыфиол lyklagъ ыкИ пчагъэр 2:0-у теклоныгъэр къыдихыгъ. Тифутболистэу Ламыкъо Пышмаф зэлукIэгъум чанэу зыкышигъэлэгъуагъ, гъого-гъүйтю къэлапчъэм лэгэаор дидэгъ.

Финалым иханхэм ыпекэтикIалехэм ешлэгъу 4 ялагъ. Адыгейм икомандэ «Екатеринодар» 1:1-у дешлагъ, ашч ыужу теклоныгъиш къыдихыгъ.

Тифутболист ныбжыкIэхэм, тренерхэу А.И. Белоусым ыкИ А.И. Малаховым тафэгушо, тапекI гъехъэгъэшлүхэр ашынхэу афэтээ.

**Зэхээшагъэр
ыкИ къыдэзы-
гъэлэгъэр:**
АР-м лээпкэ Йоххэм-
кэ, Иэлэгъэлэгъэр
ащыпсэурэ тильэпкээ-
гъухэм адярийэз зэлхэ-
нэгъэхэмкэ ыкИ
къэбар жъугъэм
иамалхэмкэ и Комитет
Адрессыр:
385000
къ. Мыекьюапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

**Редакциер
зыдэшыгъэр:**
385000,
къ. Мыекьюапэ,
ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм
къялхыгъэр А4-кэ заджэхэрэ тхъапхэу
зипчагъэлэгъэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтээ, шрифтыр
12-м нахи цыкIунэу
шытэп. Мы шапхъ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэклэгъэлжийх.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхъятыгъэр:
УФ-м хэутын Йоххэмкэ,
телерадиокъэтын-
хэмкэ ыкИ зэлты-
ІэсэкIэ амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
ЧыпI гъэлоры-
шапI, зэраушыхъятыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутыгъэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекьюапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**ЗэкIэмкИ
пчагъэр
4230
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 611**

Хэутыним
узыцкIэтхэнэу
шыт уахьтэр
Сыхьатыр
18.00
Зыщыхаутыгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор шхьбаэр
Мэшлэкъо С. А.

Редактор шхьбаэм
игуадзэр
Тэу З. Дз.

Пшьэдэгъыж
зыхьыре
секретарь

ЖакIэмкъо А. З.

Күшхъэфэчье спортыр

Спортсменкэ 69-рэ хэлэжьагъ

Күшхъэфэчье спортымкэ Урысые зэнэкьюку-
хэр Адыгейм щыкIуагъэх. Ахэм яаужырэ
едзыгъо Мыецьопэ районым щырагъэлжийгъ.
Къэралыгъом ишьольыр 14-мэ къарыкыгъэ
спортсменкэ 69-мэ заушшэтыгъ.

Пшьашхъэхэм (зыныбжь ильэс 16-м шомыкыгъэхэм) язэнэкьюку-
гъэшлэгъонэу куагъэ. Мы едзыгъом ехүулэу пэрвтныгъэр зылыгыгъэ
Ангелина Новолодская ящэнэрэу къесыжыгъ. Ятлонэрэ хуугъэ Аглай
Кокаревар, ашч къесыжыгъ Полина Даньшинар. Пшьашхъэхэр зэкIэ
Санкт-Петербург щыщих. Зэнэкьюкум изэфхыссыжхэмкэ, мы
нэбгырищым хагъэунэфыкырэ чыпIицьир зэфагохыгъ.

Адыгейр къэзэгъэлэгъуагъэхэм анахь къахэшыгъэр Анна Раду-
ненкэр ары, ашэрэ нэбгыришьим ар ахэфагъэп, ау гъехъагъэу
ышыгъэм рураз.

Атлетикэ псынкIэр

КIэлэеджакIохэр зэнэкьюкугъэх

Адыгейм икъэлэ шхьаэрэ икIэлэеджакIохэм я Спартакиадэ
къыдыхэлтыгъэу атлетикэ псынкIэм ильэныкьюу кроссымкэ
зэнэкьюкухэр Мыекьюапэ щыкIуагъэх. Пшьашхъэхэм ыкИ
клаалехэм метрэ 500 ыкИ 1000 къачьыгъ.

Ашч ашэрэ купым хэт пшьашхъэхэр зэнэ-
кьюкугъэх. Мыхэм анахь лъэшэу къахэкы-
гъэр лицеену N 35-м щеджэрэ Ада Хохловар
ары. Ашч очкоуи 102-рэ икомандэ къыфи-
хыгъ. Къыхэгъэшыгъэн фае, мы еджапIэр
къэзэгъэлэгъуагъэхэм ашыщэу нэбгыри
3-р анахь дэгъуи 10-мэ ашыщ хуугъэх.

Клаалехэр пштэмэ, гимназиену N 22-м чэс
Максим Чумаченкэм ашэрэ чыпIэр къы-
дихыгъ. Ау еджапIэр пштэмэ, анахь лъэ-
шыгъэр N 17-р ары. Ятлонэрэ хуугъэ еджа-
пIэр N 3-р, ящэнэрэ чыпIэм щыт N 2-р.

Ятлонэрэ купым нахь къащыхэшыгъэх
гурьт еджапIэр N 16-р къэзэгъэлэгъо ёэ
Алина ыкИ Диана Тамбовцевхэр. Клаалехэм
язэнэкьюку тиклоныгъэр къыщыдихыгъ Пла-
тон Шевцовын.

Гурьт еджапIэр N 16-м ипшьашхъэхэм
ашэрэ чыпIэр афагъэшшошагъ, N 10-р
ятлонэрэ хуугъэ, еджапIэр N 28-м илкIохэм
яшэнэрэ чыпIэр къыдахыгъ.

Спартакиадэм изичээзы уздыгъо къыдых-
элтыгъэу Мыекьюапэ икIэлэеджакIохэр
спорт ориентированiemкэ зэнэкьюкугъэх.